

Michalina B. Hładun

Sztuka recyklingu w szkole.

Orientacje nauczycieli wobec nieantropocentrycznego statusu rzeczy w edukacji

Praca skupia się na zjawisku sztuki recyklingu (upcyklingu) w szkole, zasilając wiedzę o nim oraz popularyzując jego walory, istotne w świetle aktualnych potrzeb związanych z kryzysową kondycją, która cechuje aktualną rzeczywistość. Upcykling to forma przetwarzania różnych obiektów nieużytecznych, starych, zepsutych, niefunkcjonalnych, zalegających w domu, garażu, piwnicy, strychu, które utraciły swoje pierwotne zastosowanie. Sztuka recyklingu daje możliwość utrzymania ich witalizmu, pozwala na dalsze trwanie rzeczy. Dzięki zaangażowaniu potencjału indywidualnych osób, grup i społeczności, rzeczy trwają w nowych, twórczo nadanych im znaczeniach. Istotą upcyklingowych poczynań jest zmiana jakości oraz podnoszenie wartości materialnego obiektu, z którym obcujemy. Z nieużytecznych powstają rzeczy użyteczne i funkcjonalne; nowe zastosowania znajdują „reanimowane” obiekty. Jak wynika ze studiów i badań przedstawionych w pracy, człowiek posiada z nimi wyjątkową więź. Łączy z nimi emocje, przeszłe, minione wydarzenia; obdarza uwagę i nadaje im wartość. Podejmując działania upcyklingowe aktywnie chroni - obecnie silnie dewastowane - środowisko naturalne oraz wpływa na hamowanie procesów niszczących Ziemię. Działając w obszarze sztuki recyklingu, człowiek nie wspiera masowej produkcji, a jego konsumpcja staje się odpowiednia do potrzeb.

Zasadniczą część pracy stanowi część badawcza oraz analiza pozyskanego materiału empirycznego. W obu rozważania skupiały się wokół upcyklingu. Celem podjętego, osadzonego w perspektywie metodologii jakościowej badania było rozpoznanie - drogą kontekstualizowanego, interpretatywnego opisu - orientacji nauczycieli wobec nieantropocentrycznego statusu rzeczy w edukacji oraz praktyk w obszarze sztuki recyklingu, mających miejsce w środowisku szkolnym. W szczegółowym ujęciu cele te są następujące:

- Opis prowadzący do identyfikacji szczegółowej orientacji nauczycieli wobec nieantropocentrycznego statusu rzeczy w edukacji.
- Opis prowadzący do rozpoznania elementów orientacji badanych wobec nieantropocentrycznego statusu rzeczy, czyli charakterystyka wiedzy, wartości, ocen

oraz dyspozycji do zachowań w odniesieniu do praktyk ekologii, w tym recyklingu w świetle degradacji środowiska naturalnego.

- Opis prowadzący do identyfikacji wartości edukacyjnych sztuki recyklingu – z nieantropocentrycznym statusem rzeczy - wraz z możliwościami zastosowania jej w procesie edukacji szkolnej, m.in. w świetlicy szkolnej.

Główny problem badawczy wyrażony został pytaniem: Jakie są orientacje nauczycieli wobec nieantropocentrycznego statusu rzeczy w edukacji?

Do tego problemu sformułowane zostały pogłębiające go pytania - szczegółowe problemy badawcze:

- Jakie są identyfikacje szczegółowe orientacji nauczycieli w odniesieniu do nieantropocentrycznego statusu rzeczy w edukacji?
- Jakie są orientacje (wiedza, wartości, ocena oraz dyspozycje do zachowań) nauczycieli wobec nieantropocentrycznego statusu rzeczy w edukacji, czyli w odniesieniu do praktyk ekologicznych, w tym recyklingu w świetle degradacji środowiska naturalnego?
- Jakie są walory edukacyjne sztuki recyklingu – z uwzględnieniem nieantropocentrycznego statusu rzeczy - oraz możliwości zastosowania jej w procesie edukacji szkolnej?

Zaplanowane badanie zostało zrealizowane metodą badania przez sztukę, przy zastosowaniu następujących technik: obserwacja uczestnicząca, analiza dokumentów, wywiad grupowy oraz wywiad indywidualny.

Na strukturę pracy składa się siedem rozdziałów, wstęp i zakończenie.

Wstęp zawiera uzasadnienie wyboru problematyki badawczej oraz przedstawia kontekst, w którym zainteresowanie nią staje się istotne zarówno naukowo, jak i społecznie. Rozdział pierwszy skupia się na wynikach studiów literatury podjętych zagadnień, głównie na ontologicznym statusie rzeczy, edukacji nieantropocentrycznej oraz współczesnej, kryzysowej kondycji życia, w tym przede wszystkim na zagrożeniach spowodowanych postępującą dewastacją planety. W rozdziale drugim dokonano szczegółowej charakterystyki pojęcia upcykling, pogłębionej prezentacją doświadczeń własnych autorki w tym obszarze. Rozdział ten przedstawia teoretyczne podstawy pracy, które stanowi „widmowa ontologia” – widmontologia Jacquesa Derridy. Głównie w oparciu o język tej teorii w pracy prowadzone są rekonstrukcje kluczowych zagadnień, formułowane są interpretacje i wnioski. Poza tym, rozdział drugi przybliży koncepcje zrównoważonego rozwoju i idee istotne z perspektywy troski o środowisko naturalne, np. „zero waste”. Rozdział trzeci z kolei przedstawia teorię

orientacji Marka Ziółkowskiego, w oparciu o którą zrealizowano badanie empiryczne. W rozdziale czwartym dokonana jest charakterystyka metodologiczna projektu tego badania, zrealizowanego wśród nauczycieli, w środowisku szkolnym. Natomiast w rozdziale piątym oraz szóstym opisano szczegółowo elementy składowe orientacji, co pozwoliło na zgeneralizowane ujęcie orientacji każdego z objętych badaniem nauczycieli wobec nieantropocentrycznego statusu rzeczy w edukacji. W rozdziale 7 zostały zdefiniowane oraz opisane indywidualne orientacje badanych nauczycielek. Wnioski oraz rekomendacje sformułowane na podstawie przeprowadzonych badań zawarte zostały w Zakończeniu pracy.

W wyniku badania opisane zostały następujące orientacje: „proupcyklingowa”; „antyupcyklingowa”; „refleksyjna”; „ekologia w szkole”; „spójność edukacyjna” „zdefiniowanie zrównoważonego rozwoju”; „poszukuje zrównoważonego rozwoju”; „brak wiedzy o zrównoważonym rozwoju”; „edukacja ku zrównoważonemu rozwojowi”; „praktykuję ‘zero waste’”; „ekonatura”; „nie praktykuję ‘zero waste’”; „‘zero waste’ w praktyce”; „posiadające wiedzę ekologiczną”; „to nie moja odpowiedzialność”; „pozytywny aspekt rzeczy”; „negatywny wymiar rzeczy”; „poszanowanie żywności”; „praca nad poszanowaniem żywności”; „szacunek do przyrody”; „emocjonalna więź z rzeczami”; „stół”; „walory dyspozycji zakupowych”; „konsekwencje zakupowe”; „nabywane obiekty”; „dzisiejsze wytwarzanie dóbr”; „obiekty a ekologia”; „sortuję odpady”; „inne formy witalizmu rzeczy”; „pejoratywne aspekty obiektów”; „zrównoważona działalność”; „pozytywny obraz sztuki recyklingu” oraz „bliższe poznanie ‘upcyklingu’”;

Na podstawie analizy danych wyodrębniono trzy główne orientacje badanych nauczycielek: „ekologiczna”; „nieekologiczna” oraz „mieszana orientacja ekologiczna”. Większość badanych nauczycielek reprezentuje orientację mieszaną. Analiza badawcza pozwoliła wyodrębnić dwa wyjątki: jedną orientację „ekologiczną” oraz jedną „nieekologiczną”.

Ich badawcze ustalenie stworzyło podstawę dla przedstawienia perspektywnych wniosków. Wśród najistotniejszych: potrzeba aktywnej popularyzacji edukacji proekologicznej oraz szeroko zakrojonych działań na rzecz środowiska naturalnego (zintensyfikowanej pracy na rzecz zrównoważonego) – w tym - upowszechnianie upcyklingu, idei „zero waste”. Podjęte w pracy zagadnienia wymagają dalszego poznawania; pogłębionych studiów i analiz, wykraczających poza to badanie, zrealizowane jakościowo, czyli z naciskiem na indywidualne uwarunkowania. Doświadczenie tego badania otwiera na potrzebę badań w innych środowiskach oraz szerszych społecznościach; badań akcentujących orientacje wobec nieantropocentrycznego statusu rzeczy w edukacji nie tylko indywidualne,

ale i zbiorowe, reprezentowane w zróżnicowanych środowiskach, nie tylko szkolnych, a w szkolnych na przykład tych, które skupiają inne części szkolnej wspólnoty, m.in. uczniów, rodziców, administrację, władze oświatowe.

Art of recycling in school: teachers' orientations towards the non-anthropocentric nature of things/ status of things in education

The study focuses on the phenomenon of recycling art (upcycling) in schools, aiming to expand knowledge about it and promote its merits, which given the crisis-ridden state characterizing the current reality are particularly significant. Upcycling is a form of transforming various useless, old, damaged, and non-functional objects that are gathered in houses, garages, basements, and attics, and which lost their original purpose. The art of recycling allows for their revitalization and enables objects to endure. Through the engagement of individuals, groups, and communities, objects persist with newly assigned, creative meanings. The essence of upcycling endeavors lies in the transformation of the quality and enhancement of the value of the material object we interact with. Useless items are transformed into useful and functional objects, while "reanimated" items find their new applications. As evidenced by multiple studies and research presented in this work, humans have a unique connection with these objects, intertwining emotions, past events, and bestowing attention and value upon them. By undertaking upcycling actions, individuals actively protect the currently severely devastated natural environment and contribute to mitigating processes that harm the Earth. Operating within the realm of recycling art, individuals do not support mass production, and their consumption becomes aligned with genuine needs.

The fundamental part of the study comprises the research section and the analysis of the acquired empirical material. Both investigations revolved around upcycling. The aim of the undertaken qualitative research, situated within a methodological framework, was to explore the orientations of teachers towards the non-anthropocentric status of things in education and the practices in the field of recycling art within the school environment through a contextualized, interpretative description. In a detailed perspective, the following objectives are pursued:

- Description leading to the identification of teachers' specific orientations towards the non-anthropocentric status of things in education.
- Description leading to the recognition of elements within the participants' orientations towards the non-anthropocentric status of things, therefore encompassing the characterization of knowledge, values, assessments, and behavioral dispositions

concerning ecological practices, including recycling, in the light of environmental degradation.

- Description leading to the identification of educational values associated with recycling art and its non-anthropocentric status, along with identification of the possibilities of its application in the school education process, in the context of school extracurricular activities amongst others.

The main research problem is formulated as the following question: What are teachers' orientations towards the non-anthropocentric status of things in education?

To address this research problem, the following in-depth research questions have been formulated:

- What are the specific identifications of teachers' orientations regarding the non-anthropocentric status of things in education?
- What are the orientations (knowledge, values, assessments, and behavioral dispositions) of teachers towards the non-anthropocentric status of things in education, particularly concerning ecological practices, including recycling, in light of environmental degradation?
- What are the educational merits of recycling art, considering its non-anthropocentric status, and what are the possibilities for its application in the school education process?

The planned study was conducted using the research through art method, and employing the following techniques: participant observation, document analysis, focus group interviews, and individual interviews.

The structure of the thesis consists of six chapters, an introduction, and a conclusion.

The introduction provides a justification for the choice of research problem and presents the context in which the interest in it becomes significant both scientifically and socially. Chapter one focuses on the findings of literature studies related to the addressed issues, primarily on the ontological status of things, non-anthropocentric education, and the contemporary crisis-ridden condition of life, with a particular emphasis on the threats caused by ongoing planetary devastation. In chapter two, a detailed characterization of the concept of upcycling is provided, along with an in-depth presentation of the author's own experiences in this field. This chapter presents the theoretical foundations of the work, which are based on Jacques Derrida's "spectral ontology" - a language that is predominantly used for reconstructing key issues, formulating interpretations, and drawing conclusions. Additionally,

chapter two introduces concepts of sustainable development and ideas relevant to the care for the natural environment, such as "zero waste." Chapter three presents Marek Ziółkowski's theory of orientations, which served as the basis for the empirical study. Chapter four provides a methodological description of the research project conducted among teachers in a school environment. Chapters five and six offer a detailed description of the components of orientations, allowing for a generalized understanding of each teacher's orientation towards the non-anthropocentric status of things in education. The conclusions and recommendations based on the conducted research are included in the conclusion section of the thesis.

On the basis of conducted study following orientations were described: "pre-upcycling", "anti-upcycling", "reflective", "ecology in school", "educational coherence", "defining sustainable development", "seeking sustainable development", "lack of knowledge about sustainable development", "education towards sustainable development", "I practice 'zero waste'", "econature", "I do not practice 'zero waste'", "'Zero waste' in practice", "having ecological knowledge", "it is not my responsibility", "positive aspect of things", "negative dimension of things", "food respect", "work on food respect", "respect for nature", "emotional bond with things", "table", "qualities of purchasing options", "purchase consequences", "purchased objects", "current production of goods", "objects and ecology", "I sort waste", "other forms of the vitality of things", "negative aspects of objects", "sustainable activity", "positive image of recycling art", and "getting closer to upcycling".

Based on data analysis, three main orientations of surveyed teachers were identified: "ecological", "non-ecological", and "mixed ecological orientation". Most of the surveyed teachers represent mixed orientations. Additionally, research analysis allowed to distinguish two exceptions: one „ecological” and one “non-ecological” orientation.

Their scientific determination have provided a basis for presenting prospective conclusions. Among the most significant ones are the need for active popularization of pro-environmental education and broad-scale actions for the natural environment (intensified efforts towards sustainability), including the promotion of upcycling and the idea of "zero waste." The addressed issues in this study require further exploration, in-depth studies, and analyses that go beyond this research, which will be conducted qualitatively with an emphasis on individual determinants. The experience gained from this study highlights the necessity for research in other environments and broader communities, focusing on orientations towards the non-anthropocentric status of things in education, not only at an individual level but also at a collective level represented in diverse settings, not limited to school environments alone,

but also encompassing other interested parties within the school community, such as students, parents, administration, and educational authorities.